

วารสาร
ประวัติศาสตร์
ธรรมศาสตร์

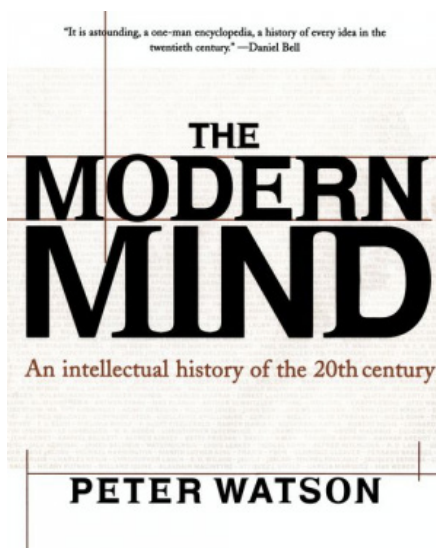
THE THAMMASAT
JOURNAL
OF
HISTORY

บทปริทัศน์หนังสือ
“The Modern Mind:
An Intellectual History of the 20th Century”

สุริยาพร เอี่ยมวิจิตร
Suriyaporn Eamvijit

นิสิตปริญญาโท
ภาควิชาภาษาตะวันตก สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
E-mail: ploysuriyaporn@gmail.com

ปกหนังสือ *The Modern Mind: An Intellectual History of the 20th Century*

"Splendidly readable and hugely informative... Watson is a prolific storyteller.
Episode after episode from the cultural life of the twentieth century springs to vivid life."
—*Boston Globe*

ผู้เขียน: Peter Watson

สำนักพิมพ์: Harper Collins

ปีที่ตีพิมพ์: 2544

จำนวนหน้า: 847 หน้า

ISBN: 0060084383

ศตวรรษที่ 20 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนในแทบทุกมิติของสังคม ศตวรรษนี้เป็นศตวรรษที่เต็มไปด้วยเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่เปลี่ยนโลกสมัยใหม่อย่างไม่หวนกลับ ดังนั้น หนังสือประวัติศาสตร์เกี่ยวกับศตวรรษที่ 20 ส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ทางการเมืองและการทหารที่เปลี่ยนสังคมโลก อาทิ สงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 การปฏิวัติเปลี่ยนระบอบการเมืองในหลายๆ ประเทศ การขึ้นสู่อำนาจของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ตลอดจนถึงสงครามเย็น

อย่างไรก็ตาม งาน *The Modern Mind* โดยปีเตอร์ วัดสันเล่มนี้ไม่ใช่บันทึกเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองเฉกเช่นหนังสือประวัติศาสตร์ศตวรรษที่ 20 ส่วนใหญ่ วัดสันต้องการให้หนังสือเล่มนี้ถอยห่างจากการเป็นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองหรือหนังสือทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นเสมือนสารานุกรมขนาดพกพาที่บันทึกกระแสความคิดทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ปรัชญา ศิลปะ วรรณคดีในศตวรรษที่ 20 ที่เปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงจากยุคก่อนหน้า วัดสันรวบรวมข้อมูลจากงานเขียนต่างๆ ที่มีชื่อเสียงในศตวรรษที่ 20 ก่อนนำข้อมูลมาสรุปและร้อยเรียงเป็นเรื่องราวประกอบชีวประวัติผู้เขียนและบริบททางประวัติศาสตร์โดยอิงทฤษฎีและเหตุการณ์ทางการเมืองให้น้อยที่สุด หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นสามส่วนใหญ่ และมีบทย่อยทั้งหมด 42 บท ชื่อบทของแต่ละบทมีนัยอ้างถึงงานเขียนสำคัญของยุคที่สอดคล้องกับเนื้อหาหลักของบทนั้น

ข้อเสนอสำคัญของปีเตอร์ วัตสันในหนังสือ *The Modern Mind* คือข้อเสนอว่าศตวรรษที่ 20 เป็นศตวรรษแห่งวิทยาศาสตร์ เป็นยุคที่แนวคิดในทุกด้านของยุคตั้งแต่ปรัชญาจนถึงศิลปะเป็นผลมาจากการค้นพบทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น สำหรับวัตสันการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 20 แตกต่างจากการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ในยุคก่อนหน้านี้ ในขณะที่การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ในยุคก่อน อาทิ ทฤษฎีทางดาราศาสตร์ของโคเปอร์นิคัส หรือวิธีการศึกษาเชิงประจักษ์นิยมของเบคอน เป็นการศึกษาวิทยาศาสตร์ในฐานะที่เป็นสาขาวิชาที่แยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมาเป็นการค้นพบที่เปลี่ยนแปลงในระดับฐานคิด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายศาสตร์ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ วัตสันยังมองว่าการค้นพบส่วนใหญ่ในศตวรรษที่ 20 ในหลายสาขาเกิดขึ้นจากความพยายามที่จะอธิบายโลกและจักรวาลอันซับซ้อนด้วยคำอธิบายชุดเดียวชุดหนึ่ง เนื่องจากวัตสันให้ความสำคัญกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์

ส่วนแรกของหนังสือเล่มนี้จึงเกี่ยวกับการค้นพบใหม่ๆ ทางวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ปี 1900 เป็นต้นมา เริ่มต้นด้วยมักซ์ พลังค์ (Max Planck) ผู้มีคุณูปการต่อการฟิสิกส์สมัยใหม่ งานศึกษาการแผ่รังสีของเขาเป็นจุดเริ่มต้นของศาสตร์ควอนตัมฟิสิกส์ การค้นพบพลาสติกของเลโอ บาร์เกอลันด์ (Leo Hendrik Baekeland) ในปี 1909 การค้นพบโครงสร้างอะตอมของเฮอร์เนส รัทเทอร์ฟอร์ด (Ernest Rutherford) ไปจนถึงการค้นพบใหม่ๆ ด้านชีววิทยาและการอธิบายร่างกายมนุษย์ เช่น การค้นพบยีน หรือการถือกำเนิดของการศึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตวิเคราะห์เพื่ออธิบายมนุษย์ ในด้านคณิตศาสตร์ เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์ (Bertrand Russell) นักปรัชญาและนักคณิตศาสตร์ชาวอังกฤษเขียนงาน

ที่ชื่อว่า *Principia Mathematica* เพื่อวางรากฐานทางตรรกศาสตร์ในการศึกษาทฤษฎีคณิตศาสตร์

วัตถุดิบได้เรียงการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญในศตวรรษจากปี 1900 ไปจนถึงการค้นพบทฤษฎีสัมพัทธภาพของอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) หรืองานศึกษาของอลัน ทัวริง (Alan Turing) อันเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ การค้นพบเหล่านี้ประกอบกับความจำเป็นในการคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ในช่วงสงครามโลกทำให้เกิดนวัตกรรมและศาสตร์แขนงใหม่จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการศัลยกรรมตกแต่ง การวัดระดับสติปัญญาด้วยมาตรไอคิว เป็นต้น ผลจากการนวัตกรรมใหม่ๆ ในยุคนั้นทำให้เกิดแนวคิดปฏิบัตินิยม (Pragmatic School of Thought) ขึ้นในสหรัฐอเมริกา นำโดยชาร์ลส์ เพียร์ส (Charles S. Pierce) วิลเลียม เจมส์ (William James) และ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) สำหรับนักคิดสายปฏิบัตินิยม ประสพการณ์จริงมีความสำคัญกว่าทฤษฎีนามธรรม ดังนั้นวิทยาศาสตร์ต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง แนวคิดปฏิบัตินิยมผนวกกับความสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตยในอเมริกา ทำให้ระบบการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยในอเมริกาเกิดความเปลี่ยนแปลงจากโลกยุโรปอย่างสิ้นเชิง

การค้นพบทางวิทยาศาสตร์และศาสตร์แขนงใหม่เหล่านี้ทำให้มโนทัศน์ต่ออารยธรรมมนุษย์และสังคมในยุคนั้นเปลี่ยนไปจากเดิม การค้นพบใหม่ทางด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และปรัชญาสะท้อนถึงความพยายามในการหาชุดคำอธิบายใหม่มาอธิบายสังคมมนุษย์ เริ่มตั้งแต่การค้นพบอารยธรรมไมนอ (Minoan Culture) ในปี 1900 โดยอาร์เธอร์ อีแวนส์ (Arthur Evans) อีแวนส์ได้ศึกษาโบราณวัตถุบริเวณเกาะครีตและค้นพบอารยธรรมเก่าแก่ที่เป็นจุด

กำเนิดของอารยธรรมกรีกโรมันและเป็นผู้อารยธรรมของอารยธรรมยุโรป นอกจากการค้นพบอารยธรรมไมนวนของอီแวนส์แล้ว งานชิ้นสำคัญใน ศตวรรษที่ 20 เกี่ยวกับอารยธรรมยุโรปอีกชิ้นหนึ่งที่ได้ชื่อว่าเป็น “ปรัชญาแห่งยุคสมัย” คือ *The Decline of the West* โดยนัก ประวัติศาสตร์นาม ออสวัลด์ สเปงเกลอร์ (Oswald Spengler) ในปี 1914 สเปงเกลอร์ศึกษาอารยธรรมหลักของโลก 8 อารยธรรม ได้แก่ อารยธรรม บาบิโลเนีย อารยธรรมอียิปต์ อารยธรรมจีน อารยธรรมอินเดีย อารยธรรมมายัน อารยธรรมกรีกโรมัน อารยธรรมยุโรปตะวันตก รวมถึงอารยธรรมยูดา และอาหรับ เพื่ออธิบายว่าพัฒนาการของอารยธรรม มนุษย์ไม่ได้มีพัฒนาการต่อเนื่องเป็นเส้นตรง แต่มีลักษณะเป็นวัฏจักร ตั้งแต่ก่อตั้ง พัฒนาจนรุ่งเรืองถึงขีดสุดและล่มสลาย

ความพยายามในการหาคำอธิบายอารยธรรมมนุษย์ไม่ได้จำกัด อยู่ที่วงการประวัติศาสตร์เพียงเท่านั้น ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ได้เป็นตัวแทน สหราชอาณาจักรเข้าร่วมการประชุมสันติภาพปารีส (Paris Peace Conference) ในปี 1919 ซึ่งนำไปสู่การร่างสนธิสัญญาแวร์ซายส์และการก่อตั้ง สันนิบาตชาติ (League of Nations) เคนส์ผู้ไม่เห็นด้วยกับร่างสนธิ สัญญาแวร์ซายส์และวิปฏิบัติต่อเยอรมนีซึ่งเป็นประเทศแพ้สงคราม ได้เขียนงาน *The Economic Consequences of the Peace* ขึ้น เคนส์เชื่อว่า นักเศรษฐศาสตร์สามารถป้องกันการล่มสลายของอารยธรรมมนุษย์ ได้ดีกว่านักการเมือง อารยธรรมมนุษย์ต้องประกอบสร้างจาก บรรทัดฐานทางศีลธรรมร่วมกัน และการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อ เยอรมนีในฐานะประเทศแพ้สงครามเป็นการกระทำที่ให้ผลตรงกันข้าม และอาจนำไปสู่ความเสื่อมของอารยธรรมยุโรปในที่สุด

นอกจากนี้ผลของสนธิสัญญาแวร์ซายส์ได้ส่งอิทธิพลข้ามทวีปไปยังประเทศจีนและขบวนการนักศึกษาในเหตุการณ์ 4 พฤษภาคม (May 4th Movement) ที่นักศึกษาจีนจำนวนมากที่กลับมาจากการศึกษาในต่างประเทศได้เรียกร้องให้จีนปฏิรูปสังคมและการเมือง ผลลัพธ์ของการเคลื่อนไหว 4 พฤษภาคม ได้ทำให้เกิดขบวนการวัฒนธรรมใหม่ (The New Culture Movement) ที่ละทิ้งประเพณีและความรู้โบราณของจีน เช่น ลัทธิขงจื้อ เพื่อโอบรับความรู้ใหม่จากโลกตะวันตก ในช่วงเวลาเดียวกัน ปัญญาชนในกรุงบูดาเปสต์ที่นำโดยจอร์จ ลูกส์ (Gyrgy Lukcs) ได้ตั้งกลุ่ม The Budapest Sunday Circle ขึ้นเพื่อถกประเด็นทางสังคม ปรัชญา และสภาพสังคมอันเป็นผลกระทบจากสงคราม ปัญญาชนกลุ่มนี้มองว่าสงครามทำให้ลักษณะวัฒนธรรมในยุคก่อนที่มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมร่วม (Shared Culture) ที่สถาบันศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์มีความหมายอันหนึ่งอันเดียวร่วมกันจบสิ้นลง

ต่อมาในปี 1930 วงการจิตวิเคราะห์ได้พยายามหาชุดคำอธิบายอารยธรรมมนุษย์ผ่านมุมมองของนักจิตวิเคราะห์เช่นกัน ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้ตีพิมพ์ผลงานชิ้นสำคัญอีกหนึ่งชิ้นชื่อ *Civilisation and Its Discontent* ในงานเขียนชิ้นนี้ ฟรอยด์อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกและสังคมผ่านทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ฟรอยด์มองว่ามนุษย์มีแรงขับ (id) ในระดับจิตไร้สำนึกที่เต็มไปด้วยความรุนแรงซึ่งเป็นอันตรายต่อสังคมที่ต้องการการอยู่ด้วยกันอย่างเป็นระเบียบ ดังนั้นสังคมมนุษย์จำเป็นต้องออกกฎหมายและสร้างสถาบันต่างๆ เพื่อควบคุมแรงขับเหล่านี้ ส่งผลให้ปัจเจกบุคคลในสังคมที่แรงขับถูกกดทับด้วยกฎและสถาบันต่างๆ เกิดความไม่พึงใจในระดับจิตไร้สำนึก คาร์ล ยุง (Carl Jung) ตีพิมพ์งาน *Modern Man in Search of a Soul* ในปี 1933 โดยยุงได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสังคม

มนุษย์สมัยใหม่กับสังคมบุพกาลผ่านทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ยังมองว่าสังคมมนุษย์สมัยใหม่มีความคล้ายคลึงกับสังคมโบราณมากกว่ายุคสมัยก่อนหน้า บ้างเจกในสังคมสมัยใหม่สามารถนำมาจัดระเบียบเป็นประเภทแม่แบบ (Archetype) ที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อปรัมปราโบราณได้ชัดเจนกว่าสังคมสมัยก่อน นักจิตวิเคราะห์อีกคนที่นำทฤษฎีจิตวิเคราะห์มาอธิบายสังคมมนุษย์สมัยใหม่คือ คาเรน ฮอว์นีย์ (Karen Horney) ฮอว์นีย์ตีพิมพ์ *The Neurotic Personality of Our Time* ในปี 1937 เพื่อโจมตีทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ และชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสังคมทุนนิยมกับอาการทางประสาทของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่ ฮอว์นีย์มองว่าวิถีชีวิตในสังคมอเมริกันในศตวรรษ 20 เป็นสาเหตุหลักให้จำนวนผู้ป่วยโรคประสาทเพิ่มจำนวนขึ้น ในมุมมองของฮอว์นีย์ สังคมอเมริกาสมัยใหม่เป็นสังคมที่ย้อนแย้งในหลายมิติ สังคมอเมริกาในช่วงนั้นสนับสนุนแนวคิดที่ขัดแย้งกันสองแนวคิดพร้อมกัน ได้แก่แนวคิดที่สนับสนุนความสำเร็จและการแข่งขัน ในขณะที่กลับพยายามสนับสนุนสังคมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความย้อนแย้งเหล่านี้ทำให้ปัจเจกเกิดความรู้สึกแปลกแยกจากสังคม อันนำไปสู่อาการทางจิตในที่สุด

สภาพสังคมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากสงครามและสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทำให้เกิดกลุ่มนักคิดใหม่ขึ้นในช่วงปลายปี 1920 กลุ่มกระแสความคิดนี้ตั้งชื่อ Frankfurt School ตามชื่อเมืองที่นักคิดกลุ่มนี้มารวมตัวกัน กลุ่ม Frankfurt School มีสมาชิกคนสำคัญ อาทิ ธีโอดอร์ ออดอร์โน (Theodor Adorno) มักซ์ ฮอคไฮม์เมอร์ (Max Horkheimer) และ เฮอร์เบิร์ต มาร์คูเซอว์ (Herbert Marcuse) นักคิดเหล่านี้ที่แม้จะผิดหวังต่อแนวคิดมาร์กซิสต์ แต่ยังคงเชื่อในทฤษฎีมาร์กซิสต์และนำทฤษฎีมาร์กซิสต์มาทบทวน พัฒนาต่อยอด และพยายามผนวกศาสตร์ในหลายสาขา อาทิ สังคมวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา

เพื่ออธิบายสภาพสังคมและวัฒนธรรมยุโรปในศตวรรษที่ 20 โดยในช่วงบุกเบิกของกลุ่ม กลุ่ม Frankfurt School มีชื่อจากการนำแนวคิดเรื่องความแปลกแยก (Alienation) ซึ่งเป็นคำที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยเฮเกล และนำมาปรับใช้โดยมาร์กซ์มาพัฒนาต่อ สำหรับมาร์กซ์ ความแปลกแยกเป็นแนวคิดทางด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ แต่สำหรับมาร์คุเซอร์และนักคิดสาย Frankfurt School ที่ได้นำเอาทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์มาประยุกต์กลับมองว่าความแปลกแยกนั้นส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของปัจเจกด้วย โดยเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในระดับจิตไร้สำนึก

ในวงการมานุษยวิทยา ลูกศิษย์คนสำคัญสองคนของ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) ได้แก่ มาร์กาเรต มีด (Margaret Mead) และ รุธ เบเนดิกต์ (Ruth Benedict) ได้ตีพิมพ์งานที่ส่งอิทธิพลต่อวงการมานุษยวิทยาจนถึงปัจจุบัน ในปี 1925 มีดเดินทางไปศึกษาวิถีความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่นและทัศนคติทางเพศที่เกาะซามัวเพื่อเขียนงานชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งของเธอชื่อ *Coming of Age in Samoa* ตีพิมพ์ในปี 1928 ตามมาด้วยงาน *Growing Up in New Guinea* (1930) และ *Sex and Temperament in Three Primitive Societies* (1935) ในขณะเดียวกันงาน *Patterns of Culture* (1935) ของเบเนดิกต์ที่ศึกษาวิถีชีวิตและความคล้ายคลึงทางด้านเศรษฐกิจ ศาสนา เพศ อาหารการกินระหว่างสามวัฒนธรรม ได้แก่วัฒนธรรมชนเผ่าซูนี (Zuni) ในนิวเม็กซิโก ชนเผ่าโดบู (Dobu) ในปาปัวนิวกินี และชนเผ่าควาคิยู-ทูล (Kwakiutl) ในอะแลสกา

การค้นพบใหม่ต่างๆ ที่ส่งผลต่อความพยายามในการอธิบายสังคมมนุษย์แบบใหม่ได้ส่งอิทธิพลต่อวงการดนตรี ศิลปะ และวรรณคดี เช่นเดียวกัน ดนตรีและอุปรากรในศตวรรษที่ 20 มีลักษณะที่แตกต่างจากขนบการประพันธ์ในหลายด้าน ในปี 1905 อุปรากรเรื่อง *Salome* ประพันธ์โดย ริชาร์ด ชเตราสส์ (Richard Strauss) เปิดแสดงรอบปฐมทัศน์

ณ กรุงเดรสเดน ดนตรีบรรเลงของอุปรากรชิ้นนี้มีความแตกต่างจากอุปรากรตามขนบทั่วไป อีกทั้งยังมีลักษณะโน้ตดนตรีที่ขัดแย้งไม่รื่นหูสำหรับผู้ฟังจำนวนมาก ลักษณะแปลกใหม่ของอุปรากรเรื่องนี้ก่อให้เกิดกระแสตื่นตัวในวงการอุปรากรและทำให้อุปรากรเรื่องนี้ได้รับคำวิจารณ์ว่าเป็น “ประวัติศาสตร์บทใหม่ของศิลปะแนวโมเดิร์นนิสึม” (Modernism) โดยคำว่าโมเดิร์นนิสึม ปรากฏครั้งแรกในงานของชาร์ลส์ โบแดลล์ (Charles Baudelaire) กวีชาวฝรั่งเศส และได้แพร่หลายไปในวงกว้าง และกลายเป็นกระแส (Movement) ที่สำคัญในศตวรรษที่ 20 ทั้งในด้านศิลปะดนตรี และวรรณกรรมที่มีลักษณะเป็นงานทดลอง หรืองานแนวใหม่ (Avant-garde)

นอกจากวงการอุปรากรแล้ว วงการศิลปะในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ได้เกิดกระแสทางศิลปะกระแสใหม่เช่นกัน ในปี 1907 ภาพวาด *Les Femmes d'Alger* (O.J.) โดยปาโบล ปิกัสโซ (Pablo Picasso) สั่นคลอนวงการศิลปะและท้าทายขนบความงามของศิลปะในยุคก่อนหน้านี้ทั้งหมด ในช่วงเวลาเดียวกัน ศิลปินอีกหลายคนได้สร้างสรรค์ผลงานแบบใหม่ที่แตกต่างจากงานศิลปะในยุคก่อนหน้าอย่างสิ้นเชิง อาทิ อองรี มาติส (Henri Matisse) กับภาพ *Le Déjeuner sur l'herbe* และภาพ *La femme au chapeau* เป็นต้น ศิลปะแนวกชนบของปิกัสโซได้รุกรานสู่กระแสความเคลื่อนไหวทางศิลปะที่เรียกว่าเซอร์เรียลลิซึม (Surrealism) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มกวีในชื่อเดียวกันที่มีสมาชิก เช่น อองเดร เบรอตง (André Breton) และโพล เอลูอาร์ (Paul Eluard) เป็นต้น ศิลปะแบบเซอร์เรียลลิซึมพยายามใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสะท้อนความจริงในรูปแบบใหม่ที่ได้อิทธิพลมาจากแนวคิดเรื่องจิตไร้สำนึกของฟรอยด์ ทำให้ภาพวาดของศิลปินกลุ่มนี้มีลักษณะบิดเบี้ยวเหินห่างจากความจริง สมาชิกสำคัญในกลุ่มเซอร์เรียลลิซึมได้แก่ มักซ์ แอนส์ (Max Ernst)

จอร์โจ เด กีริโก (Giorgio de Chirico) และ ซัลวาดอร์ ดาลี (Salvador Dalí) เป็นต้น ลักษณะภาพวาดเซอร์เรียลลิสม์จะมีลักษณะคล้ายคลึงความจริง แต่มีลักษณะบิดเบี้ยวไปจากความจริง ในขณะเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากภาพ *Two Children Threatened by a Nightingale* ของ แอนส์ที่มีลักษณะสมจริงและผิดเพี้ยนจากความจริงไปพร้อมกัน หรือภาพ *The Human Condition* ของเรอเน่ มากริตต์ (René Magritte) ที่มองเผินๆ มีลักษณะสมจริง แต่มากริตต์ทำให้ภาพมีลักษณะผิดเพี้ยนไปโดยให้ภาพทิวทัศน์จากหน้าต่างและผ้าใบวาดภาพเป็นภาพเดียวกันจนทำให้ผู้มองไม่สามารถแยกภาพบนผ้าใบและทิวทัศน์นอกหน้าต่างออกจากกันได้ สะท้อนแนวคิดที่โลกภายนอกไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่ามายาภาพจากจิตไร้สำนึก

กระแสโมเดิร์นนิสม์ กับความพยายามอธิบายโลกและสังคมสมัยใหม่ด้วยกลวิธีใหม่ยังเห็นได้จากวรรณกรรมในศตวรรษที่ 20 จำนวนมาก เนื่องจากศตวรรษที่ 20 เป็นช่วงเวลาที่ได้มาด้วยความเปลี่ยนแปลงซึ่งนำมาทั้งการพัฒนาและความรุนแรงในขณะเดียวกัน นักเขียนที่ผิดหวังจากโลกทุนนิยมและเทคโนโลยีที่นำไปสู่สงครามจึงพยายามหากกลวิธีการเขียนแบบใหม่เพื่อสะท้อนสังคมสมัยใหม่อันเต็มไปด้วยความโหดร้ายและการเปลี่ยนแปลง ในช่วงปี 1920 นับได้ว่าเป็นยุคทองของวรรณกรรมแนวโมเดิร์นนิสม์ เริ่มต้นด้วยปี 1922 ที่มีวรรณกรรมชื่อถือได้รับการตีพิมพ์เป็นจำนวนมาก อาทิ นวนิยาย *Ulysses* งานเขียนชิ้นสำคัญของ เจมส์ จอยซ์ (James Joyce) นักเขียนชาวไอร์แลนด์ บทกวี *The Waste Land* (1922) ของ ที เอส อีเลียต (T.S. Eliot) นวนิยายเสียดสีสังคมอเมริกันของซินแคลร์ ลิวอิส (Sinclair Lewis) เรื่อง *Babbitt* และตอนสุดท้ายของ *À la recherche du temps perdu* ของ มาร์แซล พรูสต์ (Marcel Proust) วัดสันมองว่านักเขียนโมเดิร์นนิสม์

เหล่านี้ต้องการวิจารณ์สังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความละโมภในวัตถุ (Aquisitive Society) ซึ่งเป็นคำที่ประดิษฐ์ขึ้นโดย อาร์ เอช ทอว์นีย์ (R. H. Tawney) นักประวัติศาสตร์และนักวิจารณ์ในหนังสือชื่อเดียวกันสำหรับทอว์นีย์ สังคมละโมภในศตวรรษที่ 20 เป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้ปัจเจกเกิดสัญญาตาญาณการใช้ชีวิตที่ผิดพลาดและทำให้ปัจเจกแปลกแยกจากสังคมมากขึ้น

งานเขียนที่สะท้อนสภาพสังคมแปลกแยกอันเป็นผลมาจากระบบทุนนิยมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ชัดเจนที่สุดได้แก่ บทกวี *The Waste Land* โดยที เอส อีเลียต บทกวีชิ้นนี้พยายามสะท้อนสภาพสังคมหลังสงครามที่แห้งแล้งทั้งในทางความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างมนุษย์และในเชิงจิตวิญญาณ ภาพความรุนแรงของสงครามและบรรยากาศความสิ้นหวังของมนุษย์สมัยใหม่ บทกวีชิ้นนี้มีลักษณะหลายอย่างที่แตกต่างจากบทกวีในยุคก่อนหน้านี้ *The Waste Land* แบ่งออกเป็น 6 ส่วน โดยชื่อของแต่ละส่วนมีลักษณะคลุมเครือแต่มิใช่อ้างถึงชนบทโบราณบางอย่าง บทกวีชิ้นนี้ยังมีลักษณะไม่ต่อเนื่อง และเต็มไปด้วยเสียงหลายเสียงและไวยากรณ์ต่างๆ ที่อ้างถึงงานเขียนโบราณหลายชิ้น

Ulysses นวนิยายชิ้นเอกของจอยซ์มีลักษณะหลายอย่างคล้ายคลึงกับบทกวี *The Waste Land* นวนิยายเล่มหนาเล่มนี้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเพียงหนึ่งวันของตัวละคร Stephen Dedalus และ Leopold Bloom โดยชื่อนวนิยายที่อ้างถึงวีรบุรุษในเทพปกรณัมกรีกผู้ออกเดินทางผจญภัยสะท้อนความเห็นของจอยซ์ต่อสังคมสมัยใหม่ ที่ยุคสมัยของวีรบุรุษอันทรงเกียรติได้จบลงอย่างไม่หวนคืนมา การผจญภัยของ “วีรบุรุษ” ในนวนิยายเล่มนี้เป็นเพียงแค่วิถีตประจำวันในวันที่

16 มิถุนายน ค.ศ. 1904 ของตัวละครเพียงเท่านั้น 4 ปีหลังจากงาน *Ulysses* ได้ตีพิมพ์ เอฟ สกอต ฟิตเจอรัลด์ (F. Scott Fitzgerald) ตีพิมพ์นวนิยาย *The Great Gatsby* ที่แม้กลวิธีจะมีลักษณะตามขนบมากกว่า *Ulysses* หรือ *The Waste Land* แต่ประเด็นในนวนิยายเล่มนี้มีความคล้ายคลึงกับงานเขียนทั้งสองชิ้น โดยตัวละครใน *The Great Gatsby* เป็นภาพสะท้อนความว่างเปล่าของสังคมสหรัฐอเมริกาที่เต็มไปด้วยความแห้งแล้งทางจิตวิญญาณ ศีลธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

ภาพสะท้อนสังคมอเมริกันในศตวรรษที่ 20 ยังเห็นได้จากงานเขียนของวิลเลียม ฟอล์คเนอร์ (William Faulkner) นักเขียนจากภาคใต้ของอเมริกา งานเขียนของฟอล์คเนอร์ ได้แก่ *The Sound and the Fury* (1929) *As I Lay Dying* (1930) *Light in August* (1932) และ *Absalom, Absalom!* (1936) ล้วนแต่มีประเด็นเกี่ยวกับคนผิวดำในภาคใต้ของอเมริกา สำหรับฟอล์คเนอร์ ความพ่ายแพ้ของภาคใต้ในสงครามกลางเมืองอเมริกาทำให้ภาคใต้เป็นดินแดนที่ติดอยู่กับวังวนของอดีต ซึ่งขัดกับภาพการพัฒนาและความรุ่งเรืองของอเมริกาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ดังจะเห็นได้จาก *The Great Gatsby*

งานเขียน *The Modern Mind* นับว่าเป็นหนังสือที่รวบรวมความคิดสำคัญในศตวรรษที่ 20 ได้อย่างสมบูรณ์และนำมาเรียบเรียงได้อย่างเพลิดเพลินด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายเล่มหนึ่ง งานเขียนชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่าอารยธรรมของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองเพียงอย่างเดียว ความสัมพันธ์ระหว่างการค้นพบทางวิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่นๆ อาทิ ศิลปะ ดนตรี ปรัชญา ตลอดจนถึงวรรณกรรม สะท้อนให้เห็นว่าความคิดและการค้นพบใหม่ๆ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญควบคู่ไปกับเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ทำให้อารยธรรมของมนุษย์มีพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง